

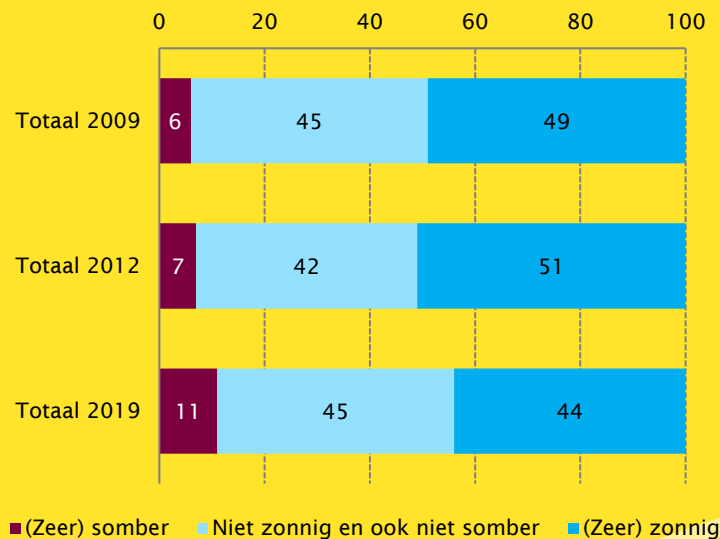
Hoe zien sportverenigingen hun toekomst?

De grootste uitdagingen voor sportclubs

Factsheet 2019/17

Resie Hoeijmakers & Janine van Kalmthout

Figuur 1 Ervaren toekomst sportverenigingen in 2009 (n=623), 2012 (n=493) en 2019 (n=526; in procenten)

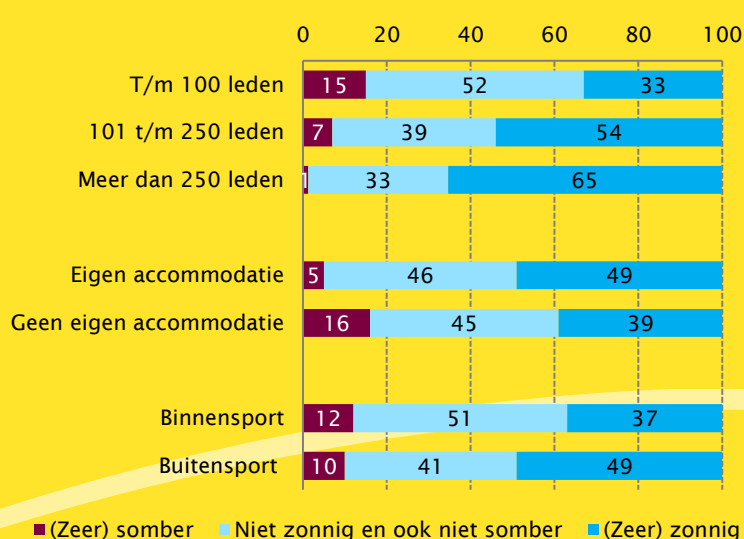
Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel 2009, 2012 en voorjaar 2019.

Eerder onderzoek van het Mulier Instituut liet zien dat een vijfde van de sportverenigingen tot de kwetsbare verenigingen behoort (Hoeijmakers & Van Kalmthout, 2019). Met als doel om sportverenigingen te versterken, zijn vitale sportaanbieders een belangrijke pijler in het Nationaal Sportakkoord. Maar hoe zien sportverenigingen hun toekomst? Wat zien zij als de grootste uitdagingen voor hun vereniging?

Vier op tien verenigingen optimistisch over toekomst

Ongeveer vier op de tien sportverenigingen in Nederland maken zich nauwelijks zorgen om het voortbestaan van de vereniging en zien de toekomst van hun vereniging (zeer) zonnig in (44%, figuur 1). Bijna de helft van de verenigingen (45%) ziet de toekomst niet positief in, maar is ook niet somber. De meeste van deze verenigingen geven aan uitdagingen te zien voor het voortbestaan van de vereniging, maar verwachten dat ze de ontwikkelingen het hoofd kunnen bieden. Een op de tien sportverenigingen heeft weinig vertrouwen en ziet de toekomst van de vereniging (zeer) somber in (11%). Grote verenigingen (> 250 leden), verenigingen met een eigen accommodatie en verenigingen met buitensporten zijn vaker optimistisch over hun toekomst (figuur 2). Kleine verenigingen (≤ 100 leden), verenigingen van semi-individuele sporten (12%), van binnensporten (12%) en

Figuur 2 Ervaren toekomst sportverenigingen naar achtergrondkenmerken in 2019 (in procenten, n=526)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2019.

zonder eigen accommodatie (16%) zijn vaker negatief over hun toekomst. Een derde van de kleine verenigingen (≤ 100 leden, 33%) ziet de toekomst van hun vereniging (zeer) zonnig in. Dit is bij grote verenigingen (> 250 leden) twee keer zo veel (65%).

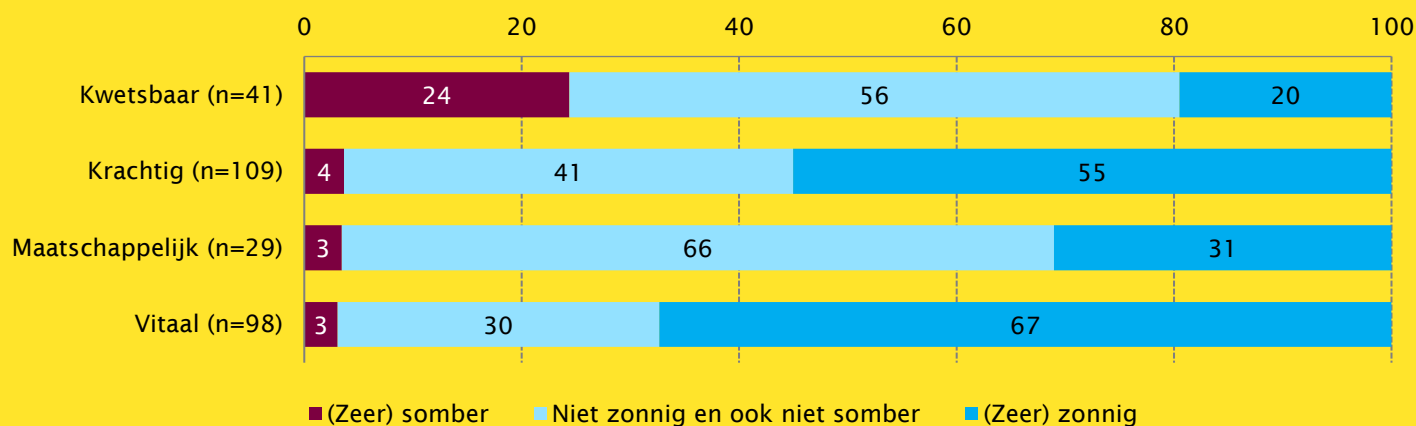
Optimisme afgelopen tien jaar gedaald

In de afgelopen tien jaar is het aandeel sportverenigingen dat de toekomst van de vereniging negatief inziet bijna verdubbeld (van 6% in 2009 naar 11% in 2019, figuur 1). Ook het aandeel verenigingen dat positief is gestemd, is ten opzichte van 2012 en 2009 gedaald. Met name kleine verenigingen (≤ 100 leden), verenigingen zonder eigen accommodatie en verenigingen van binnensporten zijn ten opzichte van 2009 pessimistischer geworden. Grote (> 250 leden) en middelgrote verenigingen (101-250 leden) zijn in tien jaar tijd juist positiever naar hun toekomst gaan kijken.

Terecht optimisme?

Dat bij bepaalde verenigingen minder optimisme heerst, sluit aan bij de bevindingen uit onderzoek naar de vitaliteit van sportverenigingen in Nederland. Op basis van de vitaliteitsindex lijken kleine verenigingen (≤ 100 leden) en verenigingen zonder eigen accommodatie het meest kwetsbaar voor de toekomst te zijn (Hoeijmakers & Van Kalmthout, 2019). Wel blijken verenigingen optimistischer

Figuur 3 Ervaren toekomst sportverenigingen naar vitaliteit in 2019 (in procenten, n=277)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2019 en winter 2018/2019.

over hun toekomst dan op basis van de vitaliteitsindex mag worden verwacht. Op basis van de vitaliteitsindex is 21 procent van de verenigingen kwetsbaar. Deze verenigingen hebben een minder krachtige organisatie, hebben nauwelijks oog voor een bredere maatschappelijke functie en zijn naar verwachting in mindere mate fit voor de toekomst. Dit zijn twee keer zo veel verenigingen als verenigingen die aangeven de toekomst somber in te zien.

Vitaliteitsindex vs. optimisme

Wanneer het ervaren toekomstperspectief van sportverenigingen wordt vergeleken met de vitaliteit op basis van de vitaliteitsindex, zijn de kwetsbare verenigingen inderdaad het meest somber over hun toekomst (figuur 3). Opvallend is dat een vijfde van de kwetsbare sportverenigingen de toekomst met vertrouwen ziet. Dit roept vragen op. Waar is het vertrouwen van sportverenigingen in de toekomst op gebaseerd? Krachtige en vitale verenigingen zijn het meest optimistisch. Maatschappelijke verenigingen (verenigingen die beperkt organisatiekrachtig zijn, wel maatschappelijk actief) lijken bij zorgen het vaakst te vertrouwen op de veerkracht van de vereniging. Maatschappelijk actief zijn kan voor deze verenigingen onderdeel zijn van de strategie om het hoofd boven water te houden. Kijkend naar de verschillende aspecten van vitaliteit in relatie tot het vertrouwen van sportverenigingen, hebben problemen met betrekking tot het aantal leden de grootste invloed op het vertrouwen van verenigingen. Dit wordt gevolgd door in beperkte mate beleidsmatig te werken, problemen met betrekking tot kader en financiën, en het uitvoeren van maatschappelijke activiteiten.

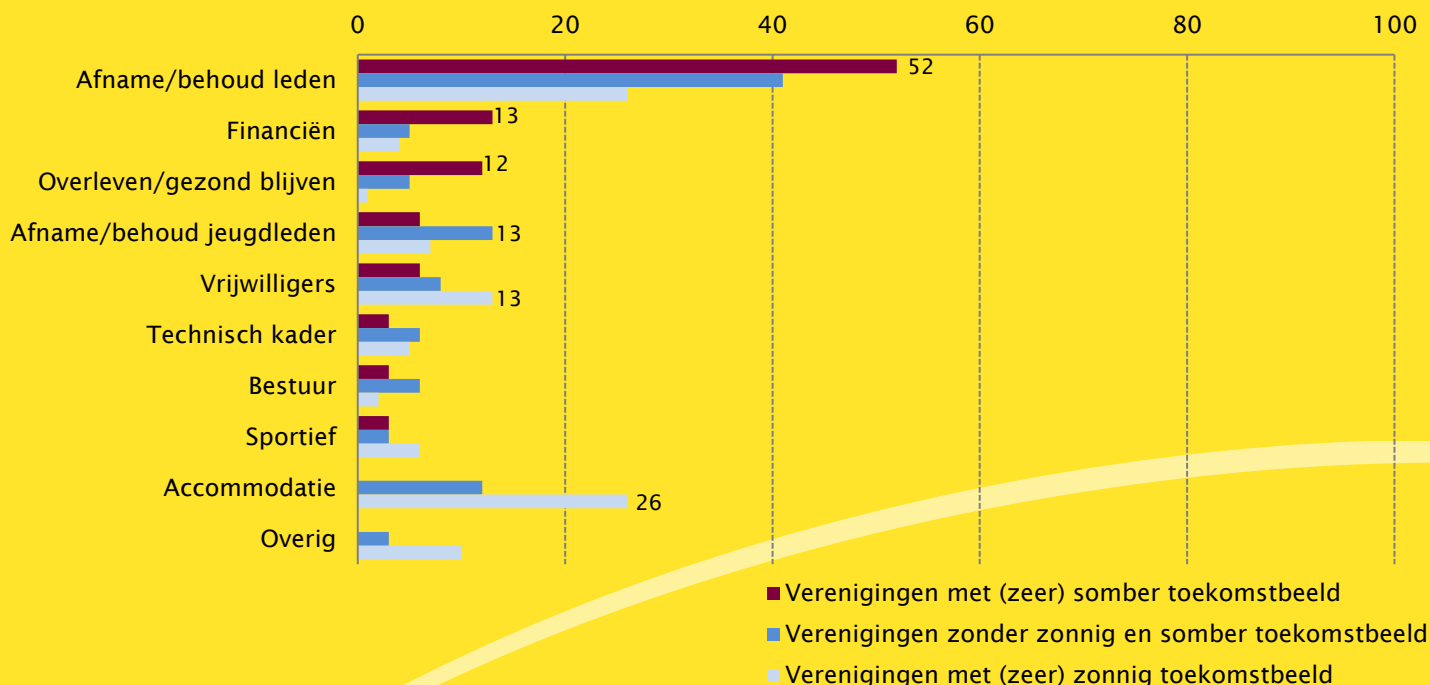
Afname van leden het meest zorgelijk

Sportverenigingen zijn in hun levensvatbaarheid afhankelijk van hun bestaansmiddelen. Het grootste gedeelte van deze middelen verwerven verenigingen uit hun eigen organisatie: via leden die zich vrijwillig voor de club inzetten en contributie betalen. Ook de omgeving is bepalend, bijvoorbeeld via bijdragen van overheid, gemeente en sponsors. Weten verenigingen hun bestaansmiddelen veilig te stellen, dan ziet hun toekomst er over het algemeen zonnig uit. Hoewel de meeste verenigingen voorsnog positief scoren op het criterium leden dat onderdeel is van de vitaliteitsindex voor verenigingen (Hoeijmakers & Van Kalmthout, 2019), vormt de afname en/of behoud van leden voor verenigingen de grootste uitdaging. Meer dan de helft van de verenigingen die pessimistisch zijn over de toekomst (52%), geeft aan dat de afname en/of behoud van leden de grootste uitdaging voor de toekomst van de vereniging is (figuur 4). Ook optimistischere verenigingen zien de afname van het aantal leden als grootste probleem. Wel ervaren deze verenigingen minder uitdagingen op het gebied van leden, financiën en het overleven van de organisatie, en ervaren zij meer uitdagingen op het gebied van de accommodatie, vrijwilligers en afname/behoud van jeugdleden dan pessimistische verenigingen.

Voornamelijk externe oorzaken

Verenigingen houden voornamelijk omgevingsfactoren verantwoordelijk voor de uitdagingen die hen te wachten staan. Vergrijzing, individualisering en een afname van de populariteit van de sport zien verenigingen als reden voor de (verwachte) afname van leden bij hun vereniging. De

Figuur 4 Uitdagingen voor verenigingen uitgesplitst naar toekomstbeeld (in procenten, n=526)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2019.

afname van leden is vervolgens voor veel verenigingen oorzaak voor een (verwachte) afname in financiën (contributie en baromzet) en een (verwachte) afname van het aantal vrijwilligers. Daarnaast wordt een afname van de bereidwilligheid van leden om vrijwilligerstaken en bestuurstaken te verrichten als trend geïdentificeerd.

Weinig verenigingen geven aan dat de uitdagingen voor de toekomst van de vereniging binnen de vereniging liggen. De verenigingen die optimistisch zijn over hun toekomst, zien dat de omgeving naast uitdagingen ook kansen biedt. Zo geven verenigingen aan dat in hun wijk nieuwbouw heeft plaatsgevonden of dat hun tak van sport in de lift zit, waardoor een goede aanwas van leden plaatsvindt. Tot slot beschrijven zij ook interne processen en/of activiteiten zoals goed en planmatig bestuur, het creëren van nieuw aanbod of het organiseren van voldoende activiteiten en promotie. In 2012, toen ook is gevraagd naar een toelichting bij het toekomstperspectief, maakten verenigingen zich met name zorgen om de crisis en de vergrijzing. Veel verenigingen waren bang dat de crisis gevolgen zou hebben voor het ledenaantal, sponsors, subsidies van gemeenten en een verminderde beschikbaarheid van accommodaties.

Conclusie

Het merendeel van de sportverenigingen in Nederland heeft vertrouwen in de veerkracht en toekomst van de vereniging. Dit is meer dan verwacht op basis van onderzoek naar de vitaliteit van sportverenigingen. In hoeverre dit vertrouwen terecht is, zal moeten blijken aangezien de meeste verenigingen de grootste uitdagingen in de omgeving van de vereniging plaatsen, buiten de invloedssferen van bestuurders. Vergrijzing, individualisering, een afname van de populariteit van de sport en een afname van de bereidheid van deze generatie om vrijwilligerswerk te doen voor de vereniging worden als de belangrijkste uitdagingen voor de toekomst van de vereniging benoemd. Dit vraagt van verenigingen veerkracht en vermogen om met uitdagingen in de omgeving van de sportvereniging om te gaan.

De resultaten in dit factsheet zijn op basis van data uit de Verenigingsmonitor. De Verenigingsmonitor is een thematische vragenlijst die een paar keer per jaar wordt uitgezet onder de verenigingen van het MI Verenigingspanel. Het Verenigingspanel bestaat uit meer dan 2.000 verenigingen.